

รูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรม
ประจำจังหวัดนนทบุรี*

MANAGEMENT MODEL IN VIPASSANA MEDITATION TRAINING PROGRAMS OF
PROVINCIAL MEDITATION PRACTICE CENTERS IN NONTHABURI PROVINCE

¹พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นันทกฤต ที่ปงโร) PhrakruVirotkanchanaket (Nuntakit
Teepungkaro) ²พระครูโสภาสนนทกิตติ Phrakruophatnonthakit

³สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: surachaihongtrakool@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี 3) เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ และโยคีที่เข้าร่วมโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรม จำนวน 297 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการควบคุม ด้านอำนวยการ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร และด้านงานบุคลากร ตามลำดับ 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี มี 4 ส่วน ประกอบด้วยส่วนนำตัวแบบ ขั้นตอนการนำไปใช้ เงื่อนไขความสำเร็จ 3) รูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี เป็นหลักการบริหารจัดการที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร งานบุคลากร การอำนวยการ การควบคุม บูรณาการตามหลักสติปัญญา 4 ทำให้การบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารจัดการ, โครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐาน,

Abstract

The objectives of this dissertation were 1) to study the conditions of management in Dhamma practice centers, 2) to develop a management model in vipassana meditation training programs of provincial meditation practice centers in Nonthaburi province, and 3) to propose a management model in vipassana meditation training programs of provincial meditation practice centers in Nonthaburi province. Mixed methodology research. The quantitative data were collected by questionnaires from 297 samples and analyzed by percentage, mean, and standard deviation. The qualitative data were obtained by interviews with 10 experts, and focus group discussions with 6 experts. Analyzed by content analysis. The study results were found that; 1) the conditions of management in Dhamma practice centers in overall and each aspect was at a high level, sorted from descending to the top; control, administration, planning, organization, and personnel. Management model in vipassana meditation training programs of provincial meditation practice centers in Nonthaburi province consisted of 4 parts: introduction, model, implementation steps, and success condition. 3) Management model in vipassana meditation training programs of provincial meditation practice centers in Nonthaburi province is a management principle that consists of planning, organizing, personnel, administration, controlling, and integrating according to the 4 Satipatthana principles, making vipassana meditation training programs of provincial meditation practice centers in Nonthaburi province more efficient.

Keywords: Model, Management, Vipassana Meditation Training Programs

บทนำ

ในสมัยพุทธกาลเมื่อพระพุทธศาสนาอุบัติขึ้นในโลก ภายหลังจากตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ทรงมีพระมหากรุณาที่จะแสดงธรรมโปรดเวไนยสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ ทรงประกาศพระธรรมที่ได้ตรัสรู้มา จนกระทั่งมีผู้รู้แจ้งเห็นจริงในพระธรรมตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดง และส่งประกาศพระศาสนาด้วยพระดำรัสโดยใจความว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์” (อง.จตุกก. (ไทย) 21/6/9-11) จากนั้นพระสงฆ์สาวกได้แยกย้ายกันออกไปประกาศพระสัทธรรมตามนิคมชนบทแคว้นแคว้นต่างๆ แม้พระพุทธเจ้าก็ได้เสด็จไปพระนครราชคฤห์ทรงแสดงธรรมจนมีพุทธบริษัทศรัทธาเลื่อมใสและบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ในขณะนั้นพระเจ้าพิมพิสารพระราชอาคันตุกะของพระนครราชคฤห์ทรงเห็นว่าพระภิกษุสงฆ์ไม่มีที่พำนักจึงได้น้อมถวายพระอุทยานเวฬุวันให้เป็นสถานที่พำนักของพระพุทธองค์และพระภิกษุสงฆ์ นับว่าเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา (พระครูนนทกิจโกศล (สิริชัย สิริชัย), 2563)

ในปัจจุบันสังคมไทยมีความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศด้วยเทคโนโลยีก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง ขณะเดียวกันความเสื่อมทรามทางด้านจิตใจได้กลายเป็นโรครุมิคุ้มกันบกพร่องทางด้านอารมณ์ ยาที่จะแก้โรคใจได้ดีที่สุดนั้น คือการฝึก

วัดขึ้นทางใจ อันเป็นผลผลิตมาจากการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่เรียกกันว่าธรรมโอสถ การที่จะทำให้ประชาชนคนไทยหันมาสนใจศึกษาปฏิบัติธรรมได้อย่างกว้างขวางและแพร่หลายนั้นมิใช่กระทำได้ง่าย ต้องมีองค์ประกอบเป็นเหตุปัจจัยสนับสนุนส่งเสริมหลายด้าน เหตุปัจจัยสำคัญประการหนึ่งก็คือวัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่มีความพร้อม มีสถานที่เป็นสัปปายะเหมาะสมแก่การศึกษาอบรมปฏิบัติธรรม และมีพระวิปัสสนาจารย์สำหรับทำหน้าที่บริหารจัดการ ผูกอบรมสั่งสอนได้อย่างดีมีคุณภาพ ซึ่งในปัจจุบันนี้ยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนพุทธศาสนิกชน ผู้ใคร่ต่อการศึกษาปฏิบัติธรรม แม้ประเทศไทยจะมีวัดจำนวนไม่น้อย แต่วัดที่มีคุณสมบัติพอจะตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมได้นั้นก็ยังมีจำนวนน้อย (กองพุทธศาสนาศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557)

มหาเถรสมาคมได้ให้คณะสงฆ์แต่ละจังหวัด ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พิจารณาคัดเลือกวัดที่มีความเหมาะสมด้านสถานที่ ด้านบุคลากร และด้านการบริหารจัดการ เสนอขอจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. 2543 โดยให้ครอบคลุมทุกจังหวัด เพื่อรองรับประชาชน พุทธบริษัทที่สนใจใคร่ปฏิบัติธรรมด้วยการฝึกปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน เจริญจิตภาวนา โดยมีเป้าหมายให้คณะสงฆ์แต่ละจังหวัดมีสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ (กองพุทธศาสนาศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554) โดยได้กำหนดคุณสมบัติของวัดที่จะขอจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด โดยกำหนดไว้ 3 ด้าน คือ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร และด้านการบริหารจัดการ (กองพุทธศาสนาศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553) ในปัจจุบันวัดที่มีคุณสมบัติตรงตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. 2543 และได้รับการจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดได้เพิ่มจำนวนมากขึ้น มีการกระจายครอบคลุมทุกจังหวัดตามเจตนารมณ์แห่งระเบียบมหาเถรสมาคม ปัจจุบันมีประมาณ 15,00 สำนัก เมื่อเทียบกับจำนวนวัดที่มีจำนวนถึง 40,580 วัด ยังถือว่าน้อยมาก (พระครูนทกิจโกศล (สิริชัย สิริชโย), 2563) นอกจากนี้แล้ว มหาเถรสมาคมได้กำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นเพื่อเป็นแรงกระตุ้นการพัฒนาในรูปแบบและพระวิปัสสนาจารย์ เพื่อเกื้อหนุนต่อการเผยแผ่พระสัทธรรมกัมมัฏฐาน โดยกำหนดขั้นตอนการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดที่น่าสนใจ ทั้งนี้นอกจากสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างกันออกไปแล้ว หลักสูตรการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของแต่ละสำนักก็มีความแตกต่างกันออกไป ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติที่ออกมามีความแตกต่างกัน

อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดได้เพิ่มจำนวนขึ้นมาก กระจายครอบคลุมทุกจังหวัด ตามเจตนารมณ์แห่งระเบียบมหาเถรสมาคม ปัญหาสำคัญที่ต่อเนื่องคือปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาเนื่องจากสำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ที่ตั้งขึ้นแล้ว ดำเนินกิจกรรมภายใต้กรอบแนวคิดของวัด ซึ่งหากมองในภาพรวมแล้วจะเห็นว่ายังคงมีลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการประสานความร่วมมือกันระหว่างสำนัก ทำให้ขาดความเป็นเอกภาพ ไม่มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหรือแนวปฏิบัติ สำหรับการติดตามและประเมินผลรวมทั้งขาดการสนับสนุนส่งเสริมด้านองค์ความรู้ บุคลากร การบริหารจัดการ งบประมาณ และขาดการกระตุ้นส่งเสริมให้มีกิจกรรมการปฏิบัติธรรมเป็นประจำอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบภารกิจดังกล่าว และไม่มีการกำหนดระเบียบหรือมาตรการบังคับหรือส่งเสริมใดๆ ที่ชัดเจนนี้ จึงเป็นส่วนหนึ่งซึ่งสำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพ ทั้งในด้านความรู้ภาคปริยัติและประสบการณ์ตรงที่ได้รับจากการปฏิบัติ ตลอดจนจนความรู้ความสามารถในการเผยแผ่อบรมสั่งสอน

ประชาชน หรืออาจเป็นเพราะปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานตามบทบาทที่พึงประสงค์ของสำนักปฏิบัติธรรม ในฐานะสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด (พระสมุห์สุรินทร์ รตนโชโต, 2562)

สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดนนทบุรี ปัจจุบันมีจำนวน 13 แห่ง ซึ่งได้ดำเนินการตามระเบียบมหาเถรสมาคม ในส่วนของการดำเนินการได้ดำเนินกิจกรรมภายใต้กรอบแนวคิดของปัจเจกชน ซึ่งหากมองในภาพรวมแล้วจะเห็นว่ายังคงมีลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการประสานความร่วมมือกันระหว่างสำนัก และการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม อันเนื่องมาจากระบบการบริหารจัดการความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งในจุดนี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยด่วน แนวทางประการหนึ่งในการแก้ไขปรับปรุงในเรื่องนี้ คือ การบริหารจัดการโครงการการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีให้มีประสิทธิภาพ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการหารูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ที่มีประสิทธิภาพ โดยที่ผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรมและพระวิปัสสนาจารย์ สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับแนวคิดทฤษฎีการบริหารทางโลกมาใช้กับวิธีการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อความสมบูรณ์แบบในการจัดการความรู้การปฏิบัติธรรมของพระวิปัสสนาจารย์ จังหวัดนนทบุรี และก่อให้เกิดประสิทธิภาพรวมถึงให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุดตามวัตถุประสงค์ที่มหาเถรสมาคม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี มี 2 ขั้นตอน ได้แก่

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีจากแหล่งข้อมูล ได้แก่ หนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website มีเครื่องมือวิจัยเป็นแบบศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี มีกลุ่มตัวอย่างการวิจัยที่เป็นพระวิปัสสนาจารย์ และโยคีที่เข้าร่วมโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐาน จำนวน 297 คน กำหนดการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan (1970) ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับค่าความเชื่อมั่น 95% มีเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี มี 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. สัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี จำนวน 10 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านวิปัสสนากัมมัฏฐาน หรือด้านสำนักปฏิบัติธรรม หรือด้านพุทธธรรม มีเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. ยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี (ฉบับร่างที่ 1) ใช้แหล่งข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การแจกแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ มีเครื่องมือวิจัยเป็นแบบศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

3. การจัดสนทนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี (ฉบับร่างที่ 2) มีแหล่งข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 6 รูป/คน คัดเลือกแบบเจาะจง กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านวิปัสสนากัมมัฏฐาน หรือด้านสำนักปฏิบัติธรรมจำนวน หรือด้านพุทธธรรม มีเครื่องมือเป็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ฉบับสมบูรณ์ ได้แก่ ปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา/อาจารย์ที่ปรึกษา มีเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์กร 3) ด้านงานบุคลากร 4) ด้านอำนวยการ 5) ด้านการควบคุม สรุปผลดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม

สภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำ	n = 297
--	---------

จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การวางแผน	4.09	0.53	มาก	3
2. การจัดองค์กร	4.03	0.41	มาก	4
3. งานบุคลากร	4.00	0.36	มาก	5
4. อำนวยการ	4.10	0.41	มาก	2
5. การควบคุม	4.18	0.35	มาก	1
ค่าเฉลี่ยภาพรวม	4.08	0.38	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า พระวิปัสสนาจารย์ และโยคีที่เข้าร่วมโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.38) สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการควบคุม ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.35) ด้านอำนาจการ ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.41) ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.53) ด้านการจัดองค์กร ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.41) และด้านงานบุคลากร ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.36) ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี (ฉบับร่าง) มี 4 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมของสำนักปฏิบัติธรรมตามคุณสมบัติเบื้องต้นของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น 2) หลักการบริหารจัดการ 3) วัตถุประสงค์ตามองค์ประกอบการจัดการ 4) ปัจจัยการบริหารที่มีประสิทธิผล ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน ได้แก่ สภาพแวดล้อมทั่วไป ของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์กร 3) ด้านงานบุคลากร 4) ด้านอำนาจการ 5) ด้านการควบคุม 2) โครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม 3) ขั้นตอนการจัดการ 4) แนวทางในการส่งเสริมการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีในด้านงานบุคลากร ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้างกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด 2) การตัดสินใจของผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดและผู้ที่เกี่ยวข้อง ตามลักษณะของการจัดการที่ดี 3) แนวทางการประเมินตามองค์ประกอบของการบริหาร ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จตามบริบทของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี

3. ผลการเสนอรูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมของสำนักปฏิบัติธรรมตามคุณสมบัติเบื้องต้นของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นใน 3 ด้าน คือ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร (วิทยากร) ด้านการบริหารจัดการ 2) หลักการบริหารจัดการ 4 ข้อ คือ มีองค์การ มีคนทำงานร่วมกัน มีทรัพยากรในการบริหาร และมีการจัดการในการบริหารหรือการทำงาน 3) วัตถุประสงค์ตามองค์ประกอบการจัดการ 7 ข้อ คือกลุ่มเป้าหมาย คุณค่าที่ต้องการนำเสนอ ช่องทาง แนวทางความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย ทรัพยากร กิจกรรม และพันธมิตร

4) ปัจจัยการบริหารที่มีประสิทธิผล 7 ประการ คือ อำนาจ ความรู้และทักษะ ข้อมูลข่าวสาร การให้รางวัล กลไกนำทางในการทำงาน ภาวะผู้นำ การจัดการทรัพยากร

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน ได้แก่ สภาพแวดล้อมทั่วไป ของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์กร 3) ด้านงานบุคลากร 4) ด้านอำนาจการ 5) ด้านการควบคุม 2) โครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม 3) ขั้นตอนการจัดการ 8 ขั้นตอน คือ สำรวจความต้องการ การวิเคราะห์สิ่งแวดล้อม การกำหนดภารกิจ จัดทำกระบวนการนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติ อำนาจการ ค้นหาปัจจัยที่จะช่วยผลักดัน ทบทวนผลลัพธ์ และการนำแผนที่แก้ไขแล้วไปปฏิบัติใหม่ และ 4) แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีในด้านงานบุคลากร 5 ข้อและหลักสติปัญญา 4 ด้านกายานุปัสสนา การกำหนดสติระลึกรู้สภาวะธรรม ด้านเวทนานุปัสสนา หมายถึง กำหนดสติระลึกรู้ สภาวะของเวทนา ด้านจิตตานุปัสสนา กำหนดจิต ระลึกรู้ความคิดที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ด้านธรรมานุปัสสนา กำหนดสติระลึกรู้ธรรมารมณ์ ต่างๆ

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้างกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด 2) การตัดสินใจของผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดและผู้ที่เกี่ยวข้อง ตามลักษณะของการจัดการที่ดี 8 ข้อ คือ มีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด จัดระเบียบองค์กร คัดเลือกและพัฒนาคนงาน ส่งเสริมการมีมนุษยสัมพันธ์ พัฒนาประสิทธิภาพในการบริการ พัฒนาระบบข้อมูลให้ทันสมัย นำเทคโนโลยีมาใช้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม กระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานมีความคิดริเริ่ม 3) แนวทางการประเมินตามองค์ประกอบของการบริหาร 4 ด้าน คือ วัตถุประสงค์ที่แน่นอน มีเป้าหมาย การแบ่งงาน และหลักการพัฒนาการบริหารการจัดเตรียม

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ ตามบริบทของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องดำเนินการพัฒนาให้เป็นไปตามคุณสมบัติของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นในด้ายสถานที่ บุคลากร (วิทยากร) และการบริหารจัดการด้วย “MVS Model”

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี มีประเด็นนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. สภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน พระวิปัสสนาจารย์ และโยคีที่เข้าร่วมโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการควบคุม ด้านอำนาจการ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร และด้านงานบุคลากร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีมีการวางแผนเพื่ออำนาจการปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมได้รับความสะดวกสบาย และผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรมเข้าใจจริตของผู้มาปฏิบัติธรรม ทำให้รู้สึกสบายกายและใจ มีกองอำนาจการดูแลความสะดวกในเรื่องสถานที่ได้อย่างเหมาะสม มีเจ้าหน้าที่ดูแลอำนวยความสะดวกในการเข้ามาปฏิบัติธรรม มีสิ่งช่วยสนับสนุนการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างดี เช่น ครูผู้สอน

เจ้าหน้าที่ และพนักงานต้อนรับ เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องบางประการกับการวิจัยของพระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุขุมมปญโญ) (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 ด้านสถานที่ มีความพร้อมและพอเพียงต่อการจัดการปฏิบัติธรรม ด้านบุคลากร มีพระวิปัสสนาจารย์พอเพียงต่อการสอนธรรมนำปฏิบัติ และสามารถขอบุคลากรมาเพิ่มเติมได้ ด้านงบประมาณ แทบทุกสำนักสามารถอยู่ได้ด้วยเงินบริจาค ด้านการบริหารจัดการ มีการนำเอารูปแบบการจัดการสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการบริหารสำนัก และผลการวิจัยมีความสอดคล้องบางประการกับการวิจัยของพระครูศรีรัตนธรรมนิเทศ (ปกานนท์ พิลานันท์) (2556) ที่ผลวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการการสอนกัมมัฏฐานของผู้นำชาวพุทธในอังกฤษที่ควรพัฒนา คือ ด้านสถานที่ ควรมีการจัดให้มีความเป็นสัปปายะ สำหรับจัดกิจกรรมการสอนกัมมัฏฐานให้เพียงพอ และให้มีความอบอุ่นเพียงพอ ด้านวิทยากร ควรมีความรู้ดี ควรประพฤติดี และมีความสามารถนำหลักพระธรรมมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และด้านการบริหารจัดการได้มีการวางแผนงานระยะสั้นและระยะยาวควรมีรูปแบบการบริหารที่ชัดเจน รวมทั้งควรมีคู่มือการสอนกัมมัฏฐานและอุปกรณ์ในการเผยแผ่

2. รูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี มี 4 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนนำ ตัวแบบ ขั้นตอนการนำไปใช้ และ เงื่อนไขความสำเร็จ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมของสำนักปฏิบัติธรรมตามคุณสมบัติเบื้องต้นของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นใน ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร (วิทยากร) ด้านการบริหารจัดการ 2) หลักการบริหารจัดการ คือ มีองค์การ มีคนทำงานร่วมกัน มีทรัพยากรในการบริหาร และมีการจัดการในการบริหารหรือการทำงาน 3) วัตถุประสงค์ตามองค์ประกอบการจัดการ คือกลุ่มเป้าหมาย คุณค่าที่ต้องการนำเสนอช่องทาง แนวทางความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย ทรัพยากร กิจกรรม และพันธมิตร 4) ปัจจัยการบริหารที่มีประสิทธิผล คือ อำนาจ ความรู้และทักษะ ข้อมูลข่าวสาร การให้รางวัล กลไกนำทางในการทำงาน ภาวะผู้นำ การจัดการทรัพยากร

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน ได้แก่ สภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี คือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านงานบุคลากร ด้านอำนาจการควบคุม 2) โครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม 3) ขั้นตอนการจัดการ คือ การสำรวจความต้องการ การวิเคราะห์สิ่งแวดล้อม การกำหนดภารกิจ จัดทำกระบวนการนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติ อำนาจการ ค้นหาปัจจัยที่จะช่วยผลักดัน ทบทวนผลลัพธ์ และการนำแผนที่แก้ไขแล้วไปปฏิบัติใหม่ และ 4) แนวทางในการส่งเสริมการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีในด้านงานบุคลากร และหลักสติปัญญา 4 ด้านกายานุปัสสนา ด้านเวทนานุปัสสนา ด้านจิตตานุปัสสนา ด้านธรรมานุปัสสนา

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้างกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด 2) การตัดสินใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด จัดระเบียบองค์กร คัดเลือกและพัฒนาคนงาน ส่งเสริมการมีมนุษยสัมพันธ์ พัฒนาประสิทธิภาพในการบริการ พัฒนาระบบข้อมูลให้ทันสมัย นำเทคโนโลยีมาใช้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม กระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานมีความคิดริเริ่ม 3) แนวทางการประเมิน คือ วัตถุประสงค์ที่แน่นอน มีเป้าหมาย การแบ่งงาน และหลักการพัฒนาการบริหารการจัดเตรียม

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ ตามบริบทของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องดำเนินการพัฒนาให้เป็นไปตามคุณสมบัติของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นใน ด้ายสถานที่ บุคลากร (วิทยากร) และการบริหารจัดการ

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานจะต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานให้ประสบความสำเร็จได้นั้นต้องปฏิบัติตามหลักการบริหารจัดการ มีรูปแบบการดำเนินการที่เป็นระบบ ขั้นตอน เป็นรูปธรรมสามารถนำไปใช้ได้จริง รวมถึงการจัดโครงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของสำนักตลอดทั้งปี ซึ่งจะทำให้เกิดผลสำเร็จอย่างยั่งยืน ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องบางประการกับการวิจัยของอุทัย สติมัน (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ที่เหมาะสมสำหรับสำนักปฏิบัติธรรมนั้นควรประกอบไปด้วย 1) ด้านคน คนในองค์กรมีความกระหายใคร่เรียนรู้ มีวัฒนธรรมในการเรียนรู้ มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน อีกทั้งมีโครงสร้างของการจัดการความรู้ที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ 2) ด้านเทคโนโลยี ควรมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่หลากหลาย และมีประสิทธิภาพ 3) ด้านกระบวนการ ควรมีกระบวนการจัดการความรู้ ที่ชัดเจนเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ 4) ด้านเครื่องมือ ควรใช้หลักธรรมสนับสนุน คือ หลักอปริหานิยธรรม หลักสราณียธรรม หลักสัปปริสธรรม หลักกุกุณิธรรม และหลักสัมมปชาน (5) ด้านกิจกรรม ควรยึดหลักกิจจาธิกรณ์ และหลักกัจจวัตร 10 ประการ อันเป็นวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และผลการวิจัยมีความสอดคล้องบางประการกับการวิจัยของพระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุขุมมปญโญ) (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า ด้านสถานที่ ได้รับการพัฒนาให้ร่มรื่น สะอาด สวยงาม เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรม ด้านบุคลากร เจ้าสำนักเป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบเป็นที่น่าเคารพเลื่อมใส มีพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความสามารถในการสอนธรรม นำปฏิบัติ สามารถตอบปัญหาข้อข้องใจได้อย่างชัดเจน มีคณะทำงานแบ่งฝ่ายกันรับผิดชอบอย่างชัดเจน ด้านงบประมาณ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการ มีกองทุนหรือมูลนิธิของวัด และรับบริจาคตามศรัทธา ด้านการบริหารจัดการ มีการนำเอาระบบการจัดการสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการสำนัก มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ตามสื่อต่างๆ อย่างทั่วถึง

นอกจากนี้ ผลการวิจัยมีความสอดคล้องบางประการกับการวิจัยของพระมหาแก้ววาล ธีรธมโม (ศรชัย) (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมที่เป็นมาตรฐาน คือ 1) เจ้าสำนักมีวิสัยทัศน์ มีการชวนช่วยศึกษาดูงานของสำนักที่มีมาตรฐานนำมาปรับปรุงสำนักตนเอง รู้จักกำหนดวัตถุประสงค์ รู้จักริเริ่มโครงการที่เป็นแก่นสารประโยชน์ รู้จักวางแผนโครงการเพื่อปฏิบัติงาน จัดที่พัก อาคารปฏิบัติธรรม ให้มีความสะอาดพร้อมใช้งานได้ 2) ด้านบุคลากร รู้จักแบ่งงานและการมอบหมายอำนาจหน้าที่ การงาน รู้จักประสานความสามัคคีและประสานประโยชน์ร่วมกัน รู้จักปกครองบังคับบัญชา รู้จักติดตามและประเมินผลงาน พัฒนาบุคลิกภาพของตนเองและบุคลากรให้มีภาวะความเป็นผู้นำ จัดการศึกษาทั้งด้านปริยัติควบคู่กับการปฏิบัติ หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ 3) ด้านการบริหารจัดการภายในสำนัก จัดทำบัญชี รายรับ-จ่าย ให้เป็นระบบ โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ บัญชีการเงินของสำนักปฏิบัติธรรมควรแยกจากบัญชีวัด จัดทำสถิติผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรม มีการตั้งทุนเพื่อการเผยแผ่ของสำนักปฏิบัติธรรม ประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านทางสื่อ เช่น แผ่นป้าย แผ่นพับ วิทยุชุมชน ทางอินเทอร์เน็ต เช่น Line และ Facebook เป็นต้น จัดทำสื่อการปฏิบัติธรรม เช่น แผ่นซีดี ดีวีดี หนังสือสวดมนต์ และหนังสือคู่มือการปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยสรุปเป็นองค์ความรู้ “MVS” คือ

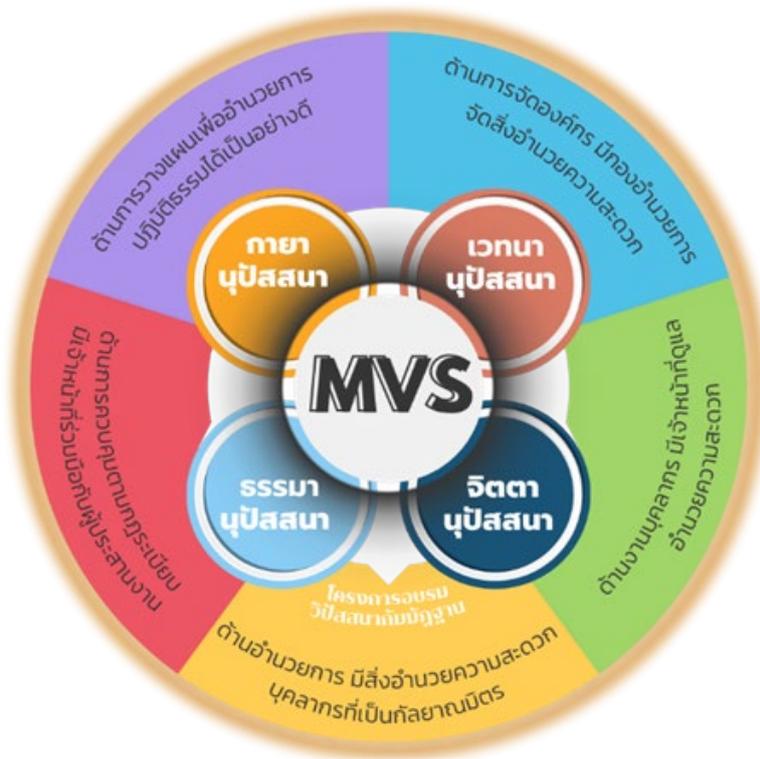
1. M (Management) การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ทั้ง 5 ด้าน คือ

- 1) ด้านการวางแผนเพื่ออำนวยความสะดวกการปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดี มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีความรู้สึกสบายใจ จัดสำนักให้มีความร่มรื่นเหมาะสม
- 2) ด้านการจัดองค์กร มีกองอำนวยความสะดวก จัดสิ่งอำนวยความสะดวกด้าน อาหาร ที่พักอาศัย ติดต่อสื่อสารกับผู้ปฏิบัติธรรมอย่างเหมาะสม
- 3) ด้านงานบุคลากร มีเจ้าหน้าที่ดูแลอำนวยความสะดวก มีผู้นำในการปฏิบัติที่มีความรู้ความสามารถ ให้คำแนะนำกับผู้ปฏิบัติธรรม
- 4) ด้านอำนวยความสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก บุคลากรที่เป็นกัลยาณมิตร
- 5) ด้านการควบคุม มีเจ้าหน้าที่ร่วมมือกับผู้ประสานงาน แจ้งกิจกรรมการปฏิบัติธรรมให้เหมาะสมในแต่ละวัน

2. V (Vipassana Meditation Training Programs) โครงการอบรมวิปัสสนากรรมฐานมีฐานพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของแต่ละสำนักปฏิบัติธรรม

3. S (SATIPATTHANA 4) หลักสติปัฏฐาน 4 การมีสติกำหนดพิจารณาอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งการงานทางใจที่จะให้เห็นแจ้ง มี 4 ด้าน คือ

- 1) กายานุปัสสนา คือ การกำหนดสติระลึกรู้สภาวะธรรม ที่เกิดกับกาย และสิ่งที่เนื่องด้วยกาย คือ ลมหายใจ อิริยาบถใหญ่ อิริยาบถย่อย ธาตุทั้ง 4 ปฏิกุศลในกาย และซากศพ
- 2) เวทนานุปัสสนา หมายถึง กำหนดสติระลึกรู้ สภาวะของเวทนาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันตามความเป็นจริง เช่น ปวดเมื่อย คัน เหน็บชา สุข ทุกข์ เฉย เป็นต้น
- 3) จิตตานุปัสสนา กำหนดจิต ระลึกรู้ความคิดที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (กำหนดรู้ให้เท่าทันปัจจุบัน วาระจิตตามความเป็นจริง เช่น ความนึกคิด โกรธ สงบ หลง ฟุ้งซ่าน เป็นต้น)
- 4) ธรรมานุปัสสนา กำหนดสติระลึกรู้ธรรมารมณ์ต่างๆ ที่ปรากฏในใจตามสภาวะความจริง (ธรรมารมณ์กระทบใจ) ได้แก่ ชั้น 5 นิรวณ 5 ธาตุ 5 อายตนะ 12 เป็นต้น สรุปลงเป็นองค์ความรู้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ สำนักปฏิบัติธรรมมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีความรู้สึกสบายใจ ดังนั้น สำนักปฏิบัติธรรมควรมีการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมเกิดความผ่อนคลาย

1.2 สภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดองค์กร พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ สำนักปฏิบัติธรรมมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ปฏิบัติธรรมอย่างเหมาะสม ดังนั้น สำนักปฏิบัติธรรมควรเพิ่มช่องทางการติดต่อให้หลากหลายยิ่งขึ้น เช่น Line และ Facebook เป็นต้น

1.3 สภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านงานบุคลากร พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ สำนักปฏิบัติธรรมได้จัดเจ้าหน้าที่คอยช่วยประสานงานกับผู้ปฏิบัติธรรมให้ได้รับความสะดวกเมื่ออยู่ในสำนักปฏิบัติธรรม ดังนั้น สำนักปฏิบัติธรรมควรจัดแบ่งหน้าที่การติดต่อสื่อสารแก่บุคลากร และมอบหมายงานให้ชัดเจน

1.4 สภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านอำนาจการ พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ สำนักปฏิบัติธรรมมีบุคลากรที่เป็นกัลยาณมิตรทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีความสุขสบายใจ ดังนั้น สำนักปฏิบัติธรรมควรส่งเสริมให้บุคลากรเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และความสามารถเพื่อให้ผู้มาปฏิบัติธรรมเกิดความสุขทั้งกายและใจ

1.5 สภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ สำนักปฏิบัติธรรมได้จัดแผนกต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาปฏิบัติธรรมให้ได้รับความพึงพอใจในการปฏิบัติธรรมแห่งนี้ ดังนั้น สำนักปฏิบัติธรรม ควรสำรวจความคิดเห็นและต้องการของผู้มาปฏิบัติธรรม เป็นการควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นมาตรฐาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

2.2 ควรศึกษากระบวนการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2553). **สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น ประจำปี 2553**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). **สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น พุทธศักราช 2545**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). **สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น ประจำปี พุทธศักราช 2556**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

- พระครูนนทกิจโกศล (สิริชัย สิริชโย). (2563). รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 8(4). 1429-1437.
- พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุขุมมปณฺโญ). (2557). รูปแบบการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดตีเด่นในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูศรีรัตนธรรมนิเทศ (ปกานนท์ พิลานันธุ์). (2556). รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกัมมัฏฐานของผู้เฝ้าชาวพุทธในประเทศไทยอังกฤษ. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากังวาล ธีรธมฺโม (ศรชัย). (2557). การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์สุรินทร์ รตนโชโต. (2562). ความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการจัดปฏิบัติธรรมของวัดป่าพุทธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรม. 2 (2). 2-10.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อุทัย สติมั่น. (2556). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับสำนักปฏิบัติธรรมในประเทศไทย. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30 (3). 607-610.